

Ковальова Ольга Вікторівна,
завідувач сектору Донецького
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України, кандидат юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ ДЛЯ ОФОРМЛЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК УНІФІКАЦІЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Враховуючи сучасний напрямок розвитку діджиталізації всіх сфер у державі, вважаємо за доцільне запропонувати використання програмного забезпечення, яке б дозволило спростити та уніфікувати висновки судової експертизи.

З англійської «digitalization», буквально «оцифрування». У широкому сенсі означає перехід інформаційного поля на цифрові технології, переведення певної інформації з аналогового у цифровий формат для її легшого подальшого використання на сучасних електронних дівайсах [1].

Відповідно до ст. 102 КПК України, яка регламентує зміст висновку експерта, у висновку експерта повинно бути зазначено:

- 1) коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта) та на якій підставі була проведена експертиза;
- 2) місце і час проведення експертизи;
- 3) хто був присутній при проведенні експертизи;
- 4) перелік питань, що були поставлені експертові;
- 5) опис отриманих експертом матеріалів та які матеріали були використані експертом;
- 6) докладний опис проведених досліджень, у тому числі методи, застосовані у дослідженні, отримані результати та їх експертна оцінка;
- 7) обґрунтовані відповіді на кожне поставлене питання [2].

Якщо п.п. 1, 2, 3, 4 майже не викликають питань щодо свого змісту, то п.п. 5,6, 7 можна тлумачити по-різному.

Найбільше питань щодо тлумачення викликають такі поняття як «опис отриманих експертом матеріалів» та «докладний опис проведених досліджень», а також «обґрунтовані відповіді».

Кримінальний процесуальний кодекс як основне нормативно-праве джерело звісно не може регламентувати усі окремі питання, стосовно кожної сфери його застосування, зокрема щодо змісту експертних досліджень, і саме цьому законодавець використав такі розпливчасті формулювання відповідно до найбільш загального рівня абстракції. Конкретне регулювання питань змісту експертних досліджень знаходить своє відображення у нормативних актах, які регламентують оформлення висновків судових досліджень та методиках окремих видів досліджень.

Наразі одним з таких нормативно-правових актів є Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 17.07.2017 № 591, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 18 серпня 2017 р. за № 1024/30892 – далі Інструкція-591 [3].

Методики дослідження об'єктів експертизи зброї визначають послідовність дій експерта, містять відомості щодо об'єктів дослідження, їх класифікації, кваліфікуючих ознаках, різних варіантів висновків з прикладами їх формулювань, щодо устаткування, інструментів і матеріалів, необхідних для проведення експертиз [4].

Одним із проблемних питань, на наш погляд, є недостатня уніфікованість та структурованість елементів висновку експерта. Відповідно до загальноприйнятої структури, висновок експерта складається з трьох частин: вступна, дослідницька, заключна або власне «висновок». Однак, більш детальна регламентація цих частин відсутня.

Це ускладнює використання сучасних інформаційних технологій, передумовою використання яких є моделювання об'єктів предметної області, для якої необхідна формалізація, яка забезпечить однозначне розуміння структури предметної області. Адже неможливо змоделювати об'єкти, сутність яких не регламентована.

У більшості випадків об'єкти судових експертиз є типовими, аналоги яких вже досліджувалися та наявні типові способи їх досліджень та описання. Незважаючи на це опис однотипних об'єктів та опис дослідження кожним експертом здійснюється по різному, формулювання оцінки результатів та висновку експерта також відрізняються.

Головною метою уніфікації висновків судових експертиз є створення уніфікованої системи документації, що може дати високий економічний ефект. Цього досягають шляхом зниження витрат часу на складення текстів службових документів, їх оформлення, виготовлення бланків документів, а також підвищення якості технологічних процесів роботи з документами, особливо під час користування ними з метою отримання необхідної інформації.

Окрім того, введення цих даних можливо здійснювати за допомогою стандартизованого інтерфейсу інформаційної системи.

Таким чином, судовий експерт матиме можливість за допомогою мобільного пристрою (смартфон або планшет) безпосередньо вносити дані про дослідження до інформаційної системи у місці проведення дослідження і здійснювати друк результатів за встановленою формою, без необхідності витрат часу на оформлення висновку.

Перелік ознак, дій та оцінок, які є обов'язковими для заповнення встановлюється відповідно до виду об'єкта, проведених досліджень та поставлених питань.

Варіанти значень окремих ознак та оцінок можуть зберігатися у базі даних та надаватися експерту у якості варіантів або підказок.

Можливо впровадити підказки у вигляді положень методик, які автоматично будуть надаватися експерту під час введення окремих елементів (ознак об'єктів, експериментів тощо).

Підказки дозволять на підставі накопичених відомостей про конкретні об'єкти, а також у відповідності до методичних рекомендацій та методик автоматично заповнювати більшість атрибутів (ознак та їх значень, необхідних дій та варіанти оцінок їх результатів), наявність або значення яких лише будуть підтверджуватися або змінюватися експертом відповідно до виявленої інформації, у відповідності до останніх змін у методиці. Окрім того, це дозволить об'єднати наявні відомості про окремі об'єкти та їх види для автоматичного заповнення більшості атрибутів (ознак та їх значень, необхідних дій та варіанти оцінок їх результатів).

Впровадження власної автоматизованої інформаційної системи для здійснення судово-експертної діяльності це значна подія, пов'язана з впровадженням в діяльність Експертної служби МВС України сучасних інформаційних технологій, яка здатна повністю змінити підхід до судово-експертної діяльності та вивести її на якісно новий рівень.

Список використаних джерел

1. Діджиталізація. URL: <http://myslovo.com/?dictionary=%D0%B4%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення 30.10.2019).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1191> (дата звернення: 30.10.2019).
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: затв. наказом МВС України від 17.07.2017 № 591, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 18 серпня 2017 р. за № 1024/30892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17> (дата звернення 30.10.2019).
4. Реєстр методик проведення судових експертиз. Міністерство юстиції України. URL: <http://rmpse.minjust.gov.ua/search> (дата звернення 30.10.2019).

Ковальчук Вікторія Сергіївна,
судовий експерт сектору
трасологічних досліджень
Вінницького науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України